

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Алмаші Ірина Михайлівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри менеджменту, підприємництва та торгівлі

Ужгородський торговельно-економічний інститут

Державного торговельно-економічного університету

м. Ужгород, Україна

Важливою передумовою розвитку правової держави є забезпечення права людини на захист персональних даних на належному рівні. В Україні під час воєнного стану дана проблематика є надзвичайно актуальною, адже мова йде про необхідність забезпечення важливого конституційного права людини.

З метою нормативно-правового регулювання права людини на захист персональних даних в Україні діє Закон України «Про захист персональних даних» [1] у відповідності до якого персональні дані – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована; У відповідності до ст. 6 Закону України первинними джерелами відомостей про фізичну особу є: видані на її ім'я документи; підписані нею документи; відомості, які особа надає про себе. Розпорядником персональних даних є Державна служба статистики України. До складу персональних даних включаються: прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності); поштова адреса; адреса електронної пошти, номер засобу зв'язку (за наявності); інші відомості, які надаються особою для розгляду запиту [2].

Відповідно до ст. 8 Закону особисті немайнові права на персональні дані, які має кожна фізична особа, є невід'ємними і непорушними. Суб'єкт персональних даних має право: знати про джерела збирання, місцезнаходження своїх персональних даних, мету їх обробки, місцезнаходження або місце проживання (перебування) володільця чи розпорядника персональних даних; право на захист своїх персональних даних від незаконної обробки тощо.

У сфері забезпечення права людини на захист персональних даних є ряд проблем, які потребують свого вирішення. Так, Фісун В. наголошує про те, що найпростішим прикладом, коли від особи беруть згоду обробку на персональних даних, є реєстрація на сайті. Велика Палата Верховного Суду України з метою покращення обробки персональних даних сформулювала принципи у даній сфері: відкритість і прозорість,

відповідальність, адекватність, не надмірність їх складу та змісту стосовно визначеної мети обробки, а також вказано підставу для обробки персональних даних – це згода суб'єкта персональних даних.

Ненадання згоди на обробку персональних даних призводить до неможливості отримати необхідні послуги. Так, Велика Палата Верховного Суду у справі № 806/3265/17 постановила, що законодавством не врегульовується питання щодо наслідків відмови особи від обробки її персональних даних, тобто фактично відсутня будь-яка альтернатива такого вибору, що обумовлює низьку якість закону та порушення конституційних прав такої особи[3].

Питання відкликання згоди на обробку персональних даних передбачено листом Міністерства юстиції України від 26.04.2013 р. № 5543-0-33-13/6 [4]. Відповідно до якого відкликання згоди на обробку персональних даних має бути адресовано лише володільцю персональних даних. Відкликання згоди можливе лише стосовно майбутньої обробки персональних даних, але не тих даних, які вже були оброблені. Рішення та процеси, які були здійснені під час обробки персональних даних, не можуть бути анульованими.

На думку Худолей Я.Г., у контексті воєнних дій важливим стає питання щодо загрози незаконного використання та обробки персональних даних на тимчасово окупованих територіях. Центр протидії дезінформації в Україні займається інформуванням населення про різні незаконні дії, які здійснюються окупаційною владою з метою отримання даних[5, с. 81].

Важливу роль у забезпеченні досліджуваного права відіграє діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, якій наділений досить широким колом повноважень щодо захисту персональних даних. Під час воєнного стану Уповноваженим надано роз'яснення щодо прав суб'єктів на захист персональних даних, а саме: щодо обмежень прав людини та правових підстав для обробки персональних даних державними органами; обов'язків володільців та розпорядників персональних даних стосовно забезпечення захисту персональних даних; правових підстав для обробки персональних даних підприємствами, установами і організаціями приватної форми власності, фізичними особами – підприємцями, фізичними особами, що провадять незалежну професійну діяльність з метою надання адресної благодійної допомоги громадянам, які постраждали від військової агресії; щодо захисту своїх персональних даних від кіберзлочинців; захисту своїх персональних даних від шахрайських дій; щодо можливої загрози для громадян при наданні персональних даних на тимчасово окупованих територіях [6].

Уповноважений наділений повноваженнями щодо здійснення перевірок розпорядниками персональних даних. Так, з метою забезпечення прав на захист персональних даних здійснено планову безвізну перевірку додержання законодавства про захист персональних даних Головним управлінням статистики у Вінницькій області. За результатом перевірки складено акт і припис про усунення порушення вимог законодавства в сфері захисту персональних даних, виявленого під час перевірки [7].

На думку автора, на окрему увагу заслуговує право людини на видалення чи знищення персональних даних, які передбачені ст. 15 вказаного Закону. Видалення чи знищення персональних даних відбувається у разі: закінчення строку зберігання даних, визначеного згодою суб'єкта персональних даних на обробку цих даних або законом; припинення правовідносин між суб'єктом персональних даних та володільцем чи розпорядником та ін.

Разом з тим, реалізація вказаного права людиною можлива тільки у відповідного припису Уповноваженого або у разі набрання законної сили рішенням суду щодо видалення або знищення персональних даних. Враховуючи встановлену процедуру звернення до зазначених органів, їхню завантаженість, прийняття ними рішень можна очікувати місяцями.

Щодо питання захисту персональних даних в інших країнах, то у 2020 р. у штаті Каліфорнія був прийнятий новий закон про захист персональних даних. Метою його є захист персональних даних, які обробляють юридичні особи приватного права та є розпорядниками такої інформації. У Каліфорнії знаходяться такі компанії як: Facebook, Google, Apple, що працюють з персональними даними користувачів по всьому світу.

У рамках ЄС у 2018 р. був прийнятий Загальний регламент захисту даних (GDPR), яким встановлено суворі вимоги до опрацювання персональних даних. Вони полягають в тому, що персональні дані мають збиратися законно, правомірно, прозоро та відповідно до цільового обмеження [3].

Предметом регулювання Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб щодо обробки персональних даних та про вільне переміщення таких даних є персональні дані. Відповідно до ст. 82 GDPR будь-яка особа, яка зазнала матеріальної чи моральної шкоди внаслідок порушення Регламенту, має право на отримання відшкодування від контролера або процесора за заподіяну шкоду. Встановлено також відповідальність у вигляді штрафів за порушення вимог Регламенту: до 10 млн. євро або 2% від світового річного обороту за незначні порушення;

до 20 млн. євро або 4% від світового річного обороту (залежно що більше) за серйозні порушення, до яких належать порушення контролером та процесором [9].

Отже, в даній доповіді проаналізовано забезпечення права людини на захист персональних даних в умовах воєнного стану, досліджено право на обробку персональних даних, відкликання згоди на обробку, право на видалення чи знищення персональних даних. Дана проблематика є надзвичайно актуальною і потребує свого подальшого дослідження.

Література:

1. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.

1. Повідомлення про обробку персональних даних для забезпечення реалізації права суб'єкта персональних даних на доступ до інформації відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації": URL: https://www.ukrstat.gov.ua/publ_inf/povid_opd.htm (дата звернення 19.11.2024 р.).

2. Фісун В. Проблеми захисту персональних даних: досвід України та інших країн. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/problemi-zahistnu-personalnih-danih-dosvid-ukrayini-ta-inshih-krayin.html> (дата звернення 18.11.2024 р.).

3. Щодо відкликання згоди на обробку персональних даних. Лист Міністерства юстиції України № 5543-0-33-13/6.1 від 26.04.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5543323-13#Text> (дата звернення 18.11.2024 р.).

4. Худoley Я. Г., Загребельна Н. А. Захист персональних даних у період дії в Україні правового режиму воєнного стану: загально-теоретичні аспекти. *Legal Bulletin*. 2023. № 8. С. 75–82.

5. Перевірка додержання вимог законодавства у сфері захисту персональних даних Головним управлінням статистики у Вінницькій області. URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/perevirka-doderzhannya-vimog-zakonodavstva-u-sferi-zahistnu-personalnih-danih-golovnim-upravlinnyam-statistiki-u-vinnickij-oblasti 9 (дата звернення 18.11.2024 р.).

6. Щодо захисту персональних даних в умовах воєнного стану. URL: <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/%D0%92%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD/%D0%97%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85/%D0%97%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%>

BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%20%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83.pdf (дата звернення 20.11.2024 р.).

7. GDPR: захист персональних даних по-європейськи і чому це важливо? URL: <https://www.mikhailenko.com.ua/09-05-2023/gdpr-zahyst-personalnyh-danyh-po-yevropejsky-i-chomu-cze-vazhlyvo-2/> (дата звернення 20.11.2024 р.).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-4>

ЦІННІСНО-СМИСЛОВА КОМПОНЕНТА УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ ТРАДИЦІЇ ЯК ОСНОВА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Багрій Юрій Михайлович

*аспірант кафедри теорії та історії держави та права
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Сучасним українцям випало важке випробування: захист державної незалежності від зовнішнього ворога і його союзників і одночасне реформування різних сфер життя в т.ч. і правової сфери, без чого демократична правова Україна просто неможлива. Але здійснення правової реформи, яке розпочалося після Революції Гідності і триває донині, має відбуватися на відповідних засадах. Після радянської тоталітарної епохи, яка тотально підмінила всю правову сферу законницькою ідеологією і практикою, стає зрозуміло, що поверхові, камуфляжні зміни проблеми не вирішать. Держава і суспільство вимагають глибоких перетворень, і реформатори мають запропонувати суспільству ідеї та моделі перетворень, які, в кінцевому підсумку, зумовлять якісні зміни в правовому розвитку, допоможуть подолати тотальні порушення прав людини, які спостерігаються в Україні всі десятиліття її незалежності. В цьому сенсі варто звернутися до нашої національної правової спадщини, правової традиції українців, яка є втілення досвіду правового життя нації за понад тисячолітню історію. Національна культура та така її складова як правова традиція єднають покоління, служать ретранслятором життєвого досвіду народу, фокусують ті цінності, які пережили віки і допомагають народові розв'язувати ті